

УДК 378.147.0153:0049

О. І. Пушкар, О. В. Сергієнко

Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННИХ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ВИДАНЬ»

У статті запропоновано й описано модель процесу формування інноваційної поведінки студентів спеціальності «Технології електронних мультимедійних видань». Дано визначення поняття «інноваційний студент» та «інноваційна поведінка студента». Обґрунтовано вибір педагогічних умов формування інноваційної поведінки студентів. Зазначено структурні компоненти інноваційної поведінки студентів, а також методи й форми організації навчання з метою формування інноваційної поведінки студентів у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: модель, інноваційна поведінка студентів, інноваційна компетентність, інноваційний студент, технології електронних мультимедійних видань.

Постановка проблеми. Сьогодні різкі політичні, соціальні та духовні зміни в житті суспільства частково дестабілізують економіку в країні, тому особливої уваги набуває проблема формування стабільної економічної ситуації, формування інвестиційної привабливості нашої держави, розвитку найбільш перспективних напрямів народного господарства. Особливо актуальним напрямом народного господарства для нашої країни є ІТ-індустрія, яка сьогодні дуже стрімко набирає обертів. Розвиток такої галузі неможливий без формування інноваційних фахівців, які здатні створювати все новіші та цікавіші інформаційні продукти й послуги, що здатні задовольнити найвибагливіших споживачів. На сьогоднішній день інноваційний фахівець у будь-якій галузі – це вже не примха роботодавця, а звичайна необхідність розвитку бізнесу та формування прибутку підприємств. Така тенденція стосується й мультимедійних підприємств, які займаються створенням і поширенням мультимедійних продуктів. Але слід зазначити, що формування інноваційних фахівців у мультимедійній галузі – це завдання вищої школи, яка повинна не лише надавати професійні компетентності, але й виховувати особистість кожного майбутнього фахівця.

Аналіз актуальних досліджень. Питання формування інноваційних особистостей розглядали багато вітчизняних і зарубіжних учених, наприклад: Е. Хаген, Й. Козелецькі, Дж. Д'юї, В. Шевченко, Ю. Карпова. Дослідженням основних якостей інноваційної особистості займалися такі вчені, як: Е. Хаген, Ю. Карпова, А. Інкелес, А. Лебедев, В. Шевченко та ін.

Сучасні вчені зазначають, що інноваційна особистість – це один із типів сучасної елітарної особистості, якій притаманні такі риси, як відкритість експериментам, ініціативність, креативність [6]. Більшість учених вважають, що одна з найбільш важливих характеристик

інноваційної особистості – це її творчий потенціал, або креативність – уміння створювати щось нове, включаючи нові продукти, процеси та способи, або застосовувати відомі чи нові продукти за новим призначенням. Питання творчого потенціалу особистості досліджували А. Гасанов, О. Пономарьов, М. Кабанець, М. Лазарева.

Й. Козелецькі говорить, що «інноваційна особистість – це особистість, яка творить сучасність, тобто, здатна вплинути на хід соціального розвитку» [7]. Інноваційна людина сприймає світ не як незмінну та гармонійну структуру, до якої легко можна пристосуватися, а як систему завдань, які потрібно вирішити; як «область пізнавальної та практичної непевності» [7].

Як зазначають учені, концепцію інноваційної людини складно втілити в життя в умовах сучасної системи освіти, оскільки є багато соціальних, психологічних і економічних перешкод. Й. Козелецькі вважає такими перешкодами: мотиваційні перешкоди та консерватизм викладачів, управлінців і експертів, їх інертність у справі модернізації освіти, упередження викладачів щодо частково-пошукових, проблемних, творчих методів навчання, матеріальні затрати необхідні для інноваційного навчання [7]. Це говорить про те, що вища освіта потребує модернізації, моделювання нових педагогічних процесів, використання нових методів і технологій у формуванні інноваційних особистостей з інноваційною поведінкою, тому необхідно визначити, яким буде педагогічний процес формування інноваційної поведінки та які методи допоможуть сучасному викладачеві сформувати й виховати інноваційного студента.

Мета статті – описати модель процесу формування інноваційної поведінки студентів спеціальності «Технології електронних мультимедійних видань».

Виклад основного матеріалу. Оскільки метою даного дослідження є опис моделі формування інноваційної поведінки студента, а також опис характеристик інноваційного студента, слід визначитись із поняттям «інноваційний студент» та «інноваційна поведінка студента». Під поняттям інноваційний студент ми розуміємо інноваційну особистість, яка проявляє інноваційну поведінку під час навчання у вищому навчальному закладі. Поняття інноваційної поведінки студента ми трактуємо, як систему дій і вчинків студента, направлену на розробку й упровадження інновацій під час навчання та орієнтовану на подальшу професійну діяльність, яка включає: систему мотивів і цінностей студента, його інноваційну компетентність, інноваційні особистісні якості та закріплені у свідомості патерн поведінки [5]. При цьому, процес формування інноваційної поведінки студентів слід розглядати, як процес педагогічного впливу на поведінку студента, направлений на формування готовності студента до впровадження інновацій під час навчання й у подальшій професійній діяльності. У свою чергу, готовність студента до реалізації інноваційної поведінки (ГРІП) — це активно-

діяльнісний стан особистості, пов'язаний зі створенням і реалізацією інновацій у навчальному процесі та в подальшій професійній діяльності.

З метою надання чіткого та зрозумілого опису процесу формування інноваційної поведінки студентів, а саме готовності студентів до реалізації такої поведінки, вважаємо доцільним використати метод педагогічного моделювання.

Першим етапом моделювання є визначення методологічної основи моделювання. Предметом моделювання в даному дослідженні став процес формування інноваційної поведінки студентів спеціальності «Технології електронних мультимедійних видань». Методологічною основою для моделювання є розгляд інноваційної поведінки з точки зору системної методології, як системи, що включає в себе такі складові: систему мотивів і цінностей студента, інноваційну компетентність студента, інноваційні особистісні якості, закріплені у свідомості патерн поведінки.

Гіпотеза, що лежить в основі моделі полягає в тому, що формування інноваційної поведінки студентів можливо з використанням проектно-тренінгового підходу в навчанні, який базується на інформаційних та інтерактивних технологіях навчання та являє собою систему методів, які направлені на розробку й реалізацію ідей і який передбачає розробку студентами проектів професійної спрямованості під час проведення навчальних занять, тренінгів, виконання курсових і дипломних робіт.

Наступний етап – створення моделі з уточненням залежності між основними елементами досліджуваного явища. Для моделювання процесу формування інноваційної поведінки був обраний логіко-семіотичний [1] тип моделей, тобто моделей, які конструюються із спеціальних знаків, символів і структурних схем. До складу даної моделі увійшли такі основні блоки: цільовий, змістовий, технологічно-діяльнісний і оцінювально-результативний.

Розглянемо детальніше основні блоки. Цільовий блок покликаний розкрити мету та завдання, які будуть вирішені у процесі формування інноваційної поведінки студентів (рис. 1).

Спираючись на цільовий блок було сформовано змістовий блок моделі формування інноваційної поведінки студентів. Даний блок містить такі педагогічні умови:

- застосування проектно-тренінгового підходу в процесі вивчення професійних дисциплін, у процесі розробки курсових, дипломних проектів і на спеціальних тренінгах за фахом (повинен включати в себе

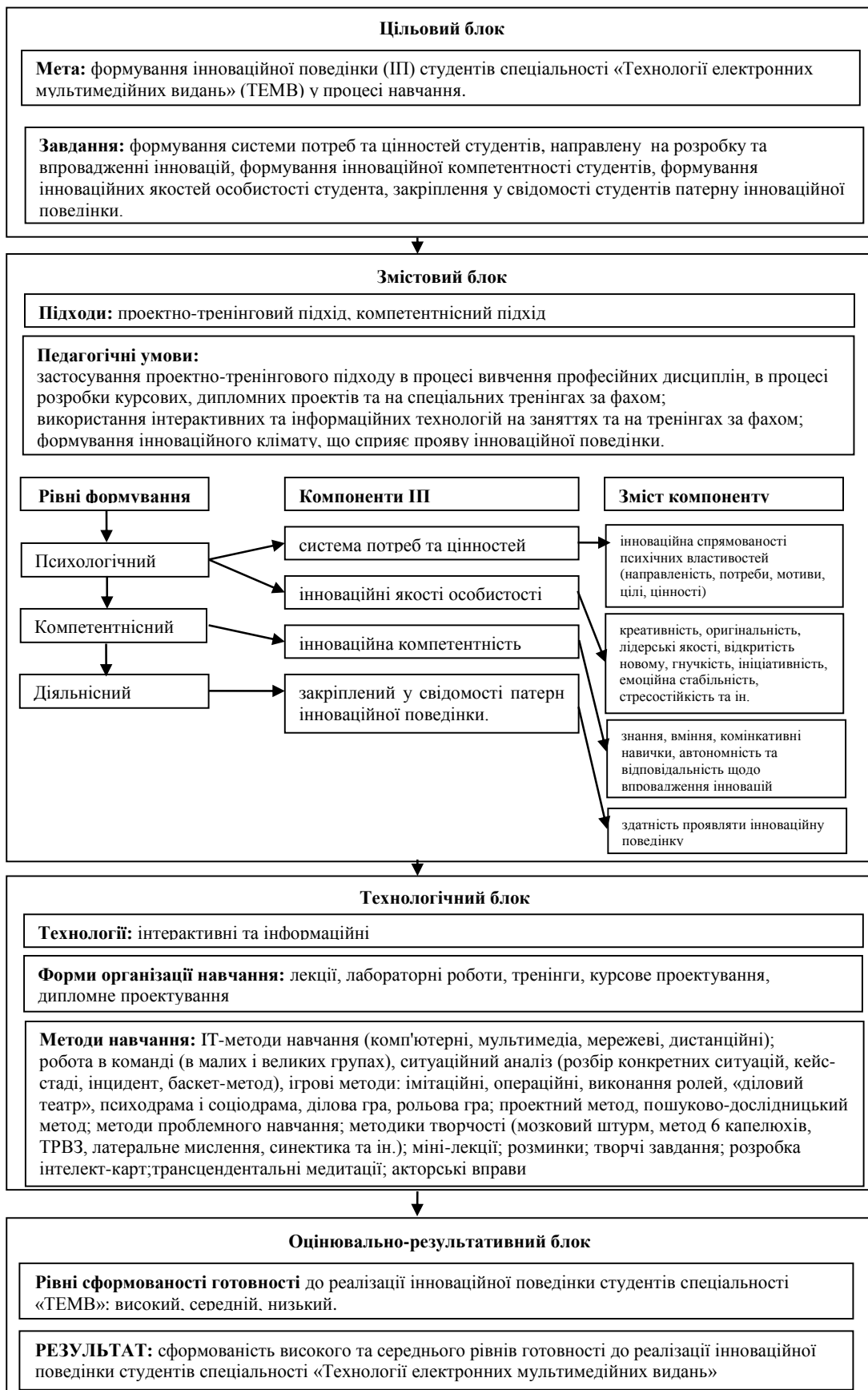

Рис. 1. Модель процесу формування інноваційної поведінки студента спеціальності «Технології електронних мультимедійних видань»

розробку професійних проектів із використанням тренінгових методів, які покликані формувати нові ідеї у студентів, має формувати інноваційну компетентність студентів);

- використання інтерактивних та інформаційних технологій на заняттях і на тренінгах за фахом (формування патерну інноваційної поведінки й інноваційних якостей);
- формування інноваційного клімату, що сприяє прояву інноваційної поведінки під час навчання (формування інноваційної культури студентів, їх потреб і цінностей у навчальному середовищі).

Також у змістовому блоці були визначені рівні формування інноваційної поведінки студентів (психологічний, компетентнісний, діяльнісний), виходячи з основних компонентів даного типу поведінки, що передбачають поетапне формування інноваційної поведінки студентів, яке буде непомітним для них самих, та яке дозволить викладачеві відслідкувати позитивні зміни в поведінці студентів на кожному етапі.

У технологічному блоці описані основні інструменти формування інноваційної поведінки, серед яких: ІТ-методи навчання, робота в команді, ситуаційний аналіз, ігрові методи, проектний метод, пошуково-дослідницький метод, методи проблемного навчання, методики творчості, міні-лекції, розминки, творчі завдання, розробка інтелект-карт, трансцендентальні медитації, акторські вправи. Використання даних методів повинно бути впроваджено у вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, а також у розробку курсових і дипломних проектів студентів та під час проведення окремих тренінгів за фахом.

Оцінювально-результативний блок містить рівні сформованості готовності до реалізації інноваційної поведінки студентів спеціальності «ТЕМВ»: високий, середній і низький. Рівень буде визначатися за ознаками сформованості складових інноваційної поведінки, як інтегральний показник. Тобто критеріями рівня сформованості готовності до реалізації інноваційної поведінки студентів спеціальності «ТЕМВ» можна назвати: сформовану систему потреб і цінностей студентів, направлену на розробку й упровадження інновацій, сформовану інноваційну компетентність студентів, інноваційні якості особистості студента та закріплені у свідомості патерн інноваційної поведінки.

Діагностика сформованості кожного з компонентів проводитиметься за допомогою педагогічного експерименту з подальшим кількісним і якісним аналізом отриманих результатів та розробкою методичних рекомендацій щодо впровадження запропонованої моделі у процес навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У даному дослідженні розроблено модель формування інноваційної поведінки студентів спеціальності «Технології електронних мультимедійних видань» у процесі навчання, яка складається з цільового, змістового, технологічного й

оцінювально-результативного блоків. Дана модель дозволяє досягти поставленої мети за умови реалізації запропонованих педагогічних умов, застосування проектно-тренінгового підходу в навчанні та використання тих методів навчання, що сприяють формуванню інноваційної особистості.

Слід зазначити, що моделювання не описує всіх складових процесу формування інноваційної поведінки, а передбачає спрощення й деякі обмеження. Валідність даної моделі можна визначити за практичними результатами її дієвості, тобто у процесі використання проектно-тренінгового підходу для формування інноваційної поведінки під час навчання з попередньо обраними обмеженнями. Наступним етапом моделювання буде застосування моделі в педагогічному експерименті, перевірка її валідності та змістова інтерпретація результатів моделювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Євтушенко Н. І. Основні етапи, принципи й засоби педагогічного моделювання як методу навчання [Електронний ресурс] / Н. І. Євтушенко. – Режим доступу :

http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Pedagogica/73579.doc.htm.

2. Карпова Ю. А. Инновационная среда как объект социологии инноватики: проблема управления / Ю. А. Карпова // Инноватика. – 2008. – № 10 (120). – С. 114–119.

3. Клочко В. Е. Инновационный потенциал личности: системно-антропологический контекст / В. Е. Клочко, Э. В. Галажинский // Вестн. Томского гос. ун-та. – 2009. – № 325. – 240 с.

4. Краевский В. В. Методология педагогики: новый этап : учеб. пособие для студ. вузов, обуч. по спец. «Педагогика» / В. В. Краевский, Е. В. Бережнова. – М. : Академия, 2006. – 400 с.

5. Сергієнко О. В. Основні компоненти інноваційної поведінки студентів спеціальності «Технології електронних мультимедійних видань»/ О. В. Сергієнко // Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця : зб. наук. ст., матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11–12 червня 2014 р./ Харк. нац. економ. ун-т. ім. С. Кузнеця. — Х. : ХНЕУ; ХОГОКЗ, 2014. – 378 с.

6. Шевченко В. Н. Инновационная личность как социальный тип / В.Н. Шевченко ; Институт философии РАН // Научные ведомости БелГУ. Сер. Философия. Социология. Право. – 2010. – № 2 (73), вып. 11. – С. 37–51.

7. Kozielski J. Psychotransgresjonalizm. Nowy kierunek psychologii / Józef Kozielski. – Warszawa : Żak, 2001. – 293 p.

РЕЗЮМЕ

Пушкарь А. И., Сергиенко О. В. Модель процесса формирования инновационного поведения студентов специальности «Технологии электронных мультимедийных изданий».

В статье предложена и описана модель процесса формирования инновационного поведения студентов специальности «Технологии электронных мультимедийных изданий». Дано определение понятию «инновационный студент» и «инновационное поведение студента». Обоснован выбор педагогических условий формирования инновационного поведения студентов. Отмечено структурные компоненты инновационного поведения студентов, а также методы и формы организации обучения с целью формирования инновационного поведения студентов в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: модель, инновационного поведения студентов, инновационная компетентность, инновационный студент, технологии электронных мультимедийных изданий.

SUMMARY

Pushkar O., Sergiienko O. The model of the formation of innovative behaviour of the students of specialty «Technologies of electronic multimedia publications».

The article refers to the issue of the formation of innovative personality in modern society and the importance of the formation of innovative behaviour of the specialists in the sphere of multimedia technologies during their study in universities.

An innovative personality is a personality that creates modernity and influence on the process of social and economic development of the society. The scientists determine that the formation of an innovative personality is a complex process that requires serious efforts of modern education in overcoming the social, psychological and economic barriers. This suggests that the higher education should be modernized and it needs to do modelling of new pedagogical processes, using the new methods and technologies in the formation of innovative personalities, so it needs to determine what will be the pedagogical process of the formation of innovative behaviour and what methods will help the modern teacher. Therefore, the aim of this research is to develop a model of the formation of innovative behaviour of the students of specialty «Technologies of electronic multimedia publications» and also to choose those pedagogical conditions, methods and technologies that will give a positive result in the formation of an innovative personality.

The paper proposes and describes a model of the formation of innovative behaviour of the students of specialty «Technologies of electronic multimedia publications». The paper gives the definition of «innovative student» and «student's innovative behaviour». The author describes the pedagogical conditions of formation of the innovative behaviour of students and the basic components of the model of the formation of innovative behaviour of the students, which includes: the purpose and objectives, the approaches, the pedagogical conditions of the formation levels (psychological, competence and activity level), which include the formation of such components of innovative behaviour as the system of needs and values, innovative qualities of a personality, innovative competence and fixed in the minds pattern of innovative behaviour. In addition, the article presents the technologies, the forms of organization and teaching methods that will be used in the formation of behaviour and defined the expected result from the process of implementing this model in the educational process of the students of specialty «Technologies of electronic multimedia publications».

Key words: a model, innovative student's behaviour, innovation competence, an innovative student, technologies of electronic multimedia publications.

УДК 37.034: 377.5

Ю. О. Руденко

Сумський кооперативний технікум

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИХОВАННЯ АКсіОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

У статті розглядається проблема формування інформаційної культури, значущість її складової – ціннісного компоненту, для студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації. Доведено актуальність поставленої проблеми, важливість її вирішення. Розкрито сутність головних цінностей людини, трансформація їх у інформаційному суспільстві. За допомогою комплексно-комбінованого методу досліджено ціннісні орієнтації студентів-першокурсників